

Parasta
Paltamossa on
Golf



Parasta Paltamossa on
Sukupolvien jatkumo



Parasta
Paltamossa on
Luonto



Parasta Paltamossa on
Kesä mökillä



Parasta Paltamossa on
Päivähoito

Dokumentin sisältö

TIIVISTELMÄ

JOHDANTO

OSA I KÄSITTELY TOIMIELIMISSÄ

1 Suunnitelman laatijat

OSA II Hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistävät toimenpiteet vuonna 2023

2 Hyvinvointisuunnitelman painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi ja eteneminen

OSA II HYVINVOINTISUUNNITELMA VUODELLE 2024

3 Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja -suunnitelmat

4 Suunnitelman hyväksyminen toimielimissä

TIIVISTELMÄ

Kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutetuista toimenpiteistä on raportoitava valtuustolle vuosittain. Hyvinvointiraportti 2023 on valmisteltu yhteistyössä kunnanvaltuuston nimeämän HYTETU -työryhmän kanssa.

Vuosiraportti käsittelee valtuustokauden vuoden 2023 tehtyjä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimenpiteitä ja indikaattoritietoja, joista on raportoitava kunnanhallitukselle ja -valtuustolle lakisääteisesti vuosittain. (Terveydenhuoltolaki 2010, §12.)

Toimenpiteitä olivat mm. vuonna 2023 kunnan hallinnoimana käynnistynyt Paltamon pyörämatkailuhanke, jolla rakennettiin maastopyöräily- ja retkeilyreitti Autioniemeen. Vuonna 2022 kunnanhallitus teki päätöksen koulutsempparin palkkaamisesta määräaikaiseen työsuhteeseen tukemaan lasten ja nuorten arkea kouluissa lukuvuodelle 2022-2023. Saimme myös NUTU-hankkeen avulla palkattua koulunuorisotyöntekijän määräaikaisena tehtävänä lukuvuodelle 2023-2024.

Monessa asiassa mennään hyvään suuntaan, mutta myös kehitettävää löytyy. Esille nousee mm. se, että työttömyysprosentin kehitys on ollut myönteistä eli laskevaa. Indikaattoritiedot osoittavat, että mielenterveyden haasteet varhaislapsuudessa, nuoruudessa ja aikuisuudessa ovat Paltamossa verrattain korkeat. Huolta aiheuttaa erityisesti niin ala- kuin yläkoulun oppilaiden kokemus omasta terveydentilastaan ja liikkumattomuuden sekä kiusaamisen lisääntyminen alakoululaisilla. Suhteessa muuhun maahan ja Kainuuseen Paltamossa alkoholin kulutus on korkein, joskin se on hienoisesti laskenut. Myös mielenterveyshaasteet, päihteet, pienituloisuus ja työttömyys nostavat ns. huono-osaisuuden kokonaistilastoja. Maailman tilanne huomioon ottaen inflaatiolla voi olla vaikutusta tulevaisuudessa huono-osaisuuden lisääntymiseen.

Paltamolaisten hyvinvointi on yleisesti ottaen hyvällä tasolla. Erityistä huomiota tulee kiinnittää lasten ja nuorten hyvinvointiin mielenterveyden, liikunnan, ravitsemuksen ja kiusaamisen ennaltaehkäisyn osalta. Kouluterveyskyselyn mukaan ravitsemusterveys ja erityisesti koululounaan syöminen on vähentynyt merkittävästi yläkouluikäisillä.

Vuoden 2023 raportin valmistelussa on otettu huomioon vähimmäistietosisältöasetus, joka on toteutettu hyvinvointikertomus.fi -sähköisen työkalun avulla: sote-uudistuksessa on kehitetty ja uudistettu kansallista ja alueellista sote-tietopohjaa. Tavoitteena on, että sama tietopohja, jota hyödynnetään kansallisessa ohjauksessa, arvioinnissa ja valvonnassa, olisi alueiden kesken vertailukelpoista ja hyödyttäisi hyvinvointialueita sosiaali- ja terveydenhuollon tietojohtamisessa. Yhtenevän ja vertailukelpoisen tietopohjan kehitystä ja käyttöönottoa ohjaa osaltaan vähimmäistietosisältöasetus. Ensimmäiseksi voimaan tulevassa asetuksessa on hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman vähimmäistietosisältö koskien sekä kuntia että hyvinvointialueita.

JOHDANTO

Kunnan tehtävänä on laatia valtuustokausittain laaja hyvinvointikertomus ja -suunnitelma, jonka löydät vuosille 2022–2025 täältä: <http://paltamo10.oncloudos.com/kokous/2022185-8-8578.PDF>

Vuosiraportti käsittelee valtuustokauden vuoden 2023 tehtyjä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimenpiteitä ja indikaattoritietoja, joista on raportoitava kunnanhallitukselle ja valtuustolle lakisääteisesti vuosittain. Kunnan on seurattava asukkaittensa terveyttä ja hyvinvointia, niihin vaikuttavia tekijöitä väestöryhmittäin sekä kunnan palveluissa toteutettuja toimenpiteitä, joilla vastataan kuntalaisten hyvinvointitarpeisiin. (Terveydenhuoltolaki 2010, §12.)

Kunnat ovat päävastuussa asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä. Hyvinvointijohtamisen perustana on asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä koskevan tiedon tuottaminen, seuranta ja hyödyntäminen päätöksenteossa (laaja hyvinvointikertomus ja -suunnitelma sekä vuosittaiset hyvinvointiraportit). Strategiset päätökset tehdään kunnanvaltuustossa. Kuntastrategia ohjaa hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämiseksi tehtävää työtä. Kunnan HYTETU-työryhmä (hyvinvointi, terveys ja turvallisuus) vastaa käytännön toteutuksesta ja toimii työrukkasena hyvinvointityössä. Edellytyksiä väestön hyvinvoinnille ja terveydelle luovat koulutus, liikunta-, ruoka- ja kulttuuripalvelut, kaavoitus, liikennejärjestelyt sekä monet muut kunnan tehtävät.

OSA I KÄSITTELY TOIMIELIMISSÄ

Paltamon kunnan hyvinvointiraporttia 2023 on valmisteltu HYTETU -työryhmässä, ja sitä käsitellään kevään 2024 aikana hyvinvointivaliokunnassa, kunnanhallituksessa ja kunnanvaltuustossa.

1 Suunnitelman laatijat

Paltamon kunnanhallituksen lakisääteisenä tehtävänä on hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen. Kunnanhallitus on vastuuttanut päätöksellään Paltamon HYTETU-työryhmän tekemään hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistyötä.

Paltamon kunnan vuosittainen hyvinvointiraportti 2023 on valmisteltu yhteistyössä kunnan valtuuston nimeämän HYTETU-työryhmän kanssa. Raportin on koonnut hyvinvointiaktivaattori ja yhteistyöhön on osallistunut edustajia kunnan teknisistä-, elinvoima- ja sivistyspalveluista, nuorisotoimesta ja etsivästä nuorisotyöstä sekä Kainuun hyvinvointialueelta, nuorisovaltuustosta, vanhusneuvostosta, seurakunnasta ja yhdistyksestä. HYTETU-työryhmän puheenjohtajana toimii sivistysjohtaja.

Raportin valmistelu aloitettiin HYTETU-työryhmän kokoontumisessa loppuvuodesta 2023. Valmistelua on jatkettu vuonna 2024 kokouksissa, joita on ollut kaksi.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen koordinaatio

Hyvinvointiaktivaattori vastaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen koordinaatiosta sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen prosessien johtamisesta kunnan strategian ja sivistysjohtajan alaisuudessa. Hyvinvointiaktivaattorin tehtäviin kuuluvat muun muassa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteiden, toimintatapojen ja käytäntöjen suunnittelu, kehittäminen, toimeenpano ja seuranta, hyvinvointikertomuksen ja muiden lakisääteisten suunnitelmien valmistelun koordinaatio sekä yhteistyö poikkisektorisesti kunnan eri hallinnonalojen kanssa hyvinvoinnin edistämiseksi. Lisäksi hyvinvointiaktivaattori tekee tiivistä yhteistyötä paltamolaisien järjestöjen, Kainuun kuntien hyvinvoinnista vastaavien henkilöiden ja Kainuun hyvinvointialueen kanssa sekä on mukana valtakunnallisissa verkostoissa.

OSA II Hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistävät toimenpiteet vuonna 2023

Seuraavaan on koottu nostoja Paltamon kunnan hyvinvointia ja terveyttä edistävästä toimenpiteistä vuodelta 2023. Toimenpiteet on ryhmitelty aihealueittain ja ikäkausittain seuraavasti: 1. Elinvoima, 2. Lapset, nuoret ja lapsiperheet, 3. Nuoret ja nuoret aikuiset, 4. Työikäiset, 5. Ikäihmiset ja 6. kaikki ikäryhmät.

KUNNAN ELINVOIMA

- Viestintää on toteutettu viestintäsuunnitelman mukaisesti. Vuoden 2023 aikana on kilpailutettu ja saatettu valmiiksi uusi viestintäkanava, Paltamo APP, jonka julkaisu yleisölle tehtiin tammikuussa 2024.
- Kesällä 2023 toteutettiin kesätaapahtumakokonaisuus yhdessä yhdistysten ja yritysten kanssa.
- Vuonna 2023 uusia yrityksiä perustettiin 8 (Patentti- ja rekisterihallitus).
- Paltamon pyörämatkailuhankkeella toteutettiin uusi maastopyöräily- ja retkeilyreitti Autioniemeen, joka vietiin Outdoor Active -sivustolle. Autioniemen reitin avajaisia vietettiin maaliskuussa 2023. Hanke toteutettiin joulukuusta 2022 - kesäkuuhun 2023 aikana.
- Paltamon kunta on mukana työllisyyden edistämisen kuntakokeilussa. Kuntakokeilut kestävät vuoden 2024 loppuun saakka, jonka jälkeen TE-palvelut kokonaisuudessaan siirtyvät kuntien järjestämisvastuulle. Vuoden 2023 aikana työllisyystilanne on parantunut edelleen koko Kainuussa ja työttömyys vähentynyt. Marraskuussa 2023 Paltamon työttömyysprosentti oli 9,6 ja työttömiä oli 121. Edelliseen vuoteen verrattuna työttömien määrä oli vähentynyt kuudella (6). Vuonna 2023 Paltamon työmarkkinatukimaksut pienenevät 51 526 euroa edelliseen vuoteen verrattuna.
- Yrityspalvelujen tueksi on saatu JTF-rahoitusta Paltamon kehittyvät energiaratkaisut -hankkeelle ajalle 1.9.2023–31.12.2024. Hankkeen tavoitteena on mm. kartoittaa Paltamoon suunnitteilla olevan biotuotetehtaan ylijäämälämmön ja sivuvirtojen hyödyntämistä. Hanke tuottaa vaihtoehtoiset ratkaisut kunnan kaukolämpö- ja jätevesien käsittelyratkaisuksi investointi- ja operointikustannuksineen, tarvittavine lupaprosesseineen ja aikatauluineen päätöksentekoa varten. Hanke edistää myös kuntaan sijoittuvia mahdollisia uusiutuvan energian tuotannon ja varastoinnin ratkaisuja ja investointeja. Hankkeella kartoitetaan näistä kiinnostuneita uusia yrityksiä ja edesautetaan investointien sijoittumista Paltamoon.
- Kunta tuki paltamolaisia ukrainalaisia maahanmuuttotyön avulla.

LAPSET JA LAPSIPERHEET

- Kunnan kustantamaa varhaiskasvatusta vuoden 2023 aikana käytti 161 lasta.
- Hoitopäiviä kunnan kustantamassa varhaiskasvatuksessa vuonna 2023 oli 23 787.
- Koululaisten ilta-, yö- ja viikonloppuhoidot sekä lomien aikainen hoito 1.-2. -luokkalaisille mahdollistettiin lasten ja perheiden hyvinvointia tukemaan.
- Kesällä 2023 koululaisten vuorohoidon sijaan kesäkuun aikana toimi koululaisten kesäkerho, joka vähensi koululaisten vuorohoidon tarvetta kesän aikana aikaisempiin vuosiin verrattuna. Kerhon suunnitteli ja toteutti ap-ip -toiminta.
- Keväällä 2023 varhaiskasvatus ja perusopetuksen yksiköt olivat mukana KOKOAVA ruokakasvatus-hankkeessa, joka lisäsi kasvattajien tietoisuutta terveellisistä ruokailutottumuksista, vahvisti varhaiskasvatushenkilöstön ruokakasvatuksen sisältöosaamista ja pedagogista ammattitaitoa.
- Maaliskuussa talvilomalla 2023 järjestettiin Kontiomäellä yhteistyössä nuorisotyön, Jormuan

Tarmokkaiden Urheilijoiden ja PaUr:in kanssa alakoululaisille suunnattu sporttileiri. Leirille ilmoittautui 17 lasta. Leiri sisälsi liikuntaa niin ulkona kuin sisätiloissa sekä retkeilyä.

- Sykettä sydämeen -hanke järjesti perheliikuntatapahtuman Vuokatin Superparkkiin marraskuussa. Tapahtuma keräsi n. 160 henkilöä mukaan tapahtumaan. Mukana oli myös Paltamossa asuvia ukrainalaisia. Lisäksi yhteistyötä tehtiin valokuvasuunnistuksen, kepparikisojen ja liikunnallisen valontapahtuman suhteen.
- Harrastamisen Suomen mallin maksuttomiin harrastuksiin osallistui Paltamossa (joulukuu 22 – toukokuu 23) kaikkiaan 133 lasta ja nuorta. Käyntikertoja harrastuksiin kertyi hankkeen aikana yhteensä 1134 ja harrastustunteja kertyi kaikkienensa 148. Harrastamisen Suomen mallin uusi hankehakemus ja kuuleminen tehtiin yhteistyössä muiden Kainuun kuntien kanssa talvella 2023. Myönteinen rahoituspäätös saatiin touko-kesäkuussa.

NUORET JA NUORET AIKUISET

- Lauantainuokkaria on toteutettu 4H:n järjestämänä vuonna 2023 ja nuorisotila Koppa oli auki lauantaisin 9 kertaa.
- Paltamon nuorisotyö ja koulunuorisotyöntekijä tekivät yhteistyötä eri toimijoiden kanssa järjestäen tapahtumia lapsille ja nuorille pitkin vuotta. Tapahtumia olivat mm. nuokkarin pikkujoulut Kopassa ja Pinkkarissa, ehkäisevän päihdetyön viikko marraskuussa, maailman mielenterveyspäivä lokakuussa, luokkien ryhmäytymistoiminnot hiihtomaassa syksyllä, yökoppa syyslomalla, mato-ongintakisat ja toimintaa lapsille ja nuorille kesätapahtumien yhteydessä sekä huvittelu- ja hyvinvointimessuilla. Lisäksi järjestettiin yhteistyössä pääsiäisjahti, kumi-ilta, frisbeegolf- ja kepparikisat.
- Koppa oli auki yläkoululaisille pitkien välituntien aikaan. Lisäksi nuorisotyössä on tehty jalkautuvaa työtä kyläalueella ehkäisten ei-toivottua käytöstä nuorison keskuudessa. Ylijäämäkouluruokaa on ollut tarjolla lapsille ja nuorille nuorisotilassa, jos nälkä yllättää.
- Kutsunnoissa on tehty yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa nuorten miesten elämäntilanteen ja fyysisen kunnon osalta. Kunnan hyvinvointiaktivaattori ja Kainuun hyvinvointialueen fysioterapeutti tekivät kuntotestit osallistujille ja kertoivat mahdollisuuksista saada liikunta- ja ravintoneuvontaa sekä fysioterapiaa ennen palvelukseen astumista.
- Kesäkuussa 2023 järjestettiin yhteistyössä Nuorimielitoiminnan, etsivän nuorisotyön, 4H:n, SPR:n, Sykettä sydämeen -hankkeen ja hyvinvointiaktivaattorin kanssa nuorten kesänavaushulinat, joihin osallistui noin 30 henkilöä.
- Lasten parlamentti ja nuorisovaltuusto kokoontuivat vuoden 2023 aikana suunnitelmien mukaisesti.

Kuntalaisille vuonna 2021 toteutetun hyvinvointisuunnitelmaan liittyvän hyvinvointikyselyn mukaan lasten ja nuorten hyvinvointiin toivottiin kiinnitettävän huomiota kiusaamisen näkökulma huomioiden, alla nostoja toimenpiteistä:

- Koulutsemppari työskenteli kouluilla määräaikaisessa työsuhteessa kesäkuulle 2023 saakka. Lisäksi Paltamossa on toiminut koulukohtaustajan resurssi 1pv/viikko sitouttavan kouluyhteistyön hankkeen avulla. Hanke päättyi heinäkuussa 2023. Opettajat ovat saaneet apua ristiriitatilanteiden selvittelyyn ja muuhun oppilastyöhön, johon opettajien aika ei muutoin riitä. Erilaiset toiminnot, esim. tunnetaitotunnit, ryhmätykset, välituntitoiminnot ja vuorovaikutus oppilaiden kanssa ovat olleet tarpeellisia myös turvallisuuden edistämiseksi. Työlle toivottiin

jatkoa määräaikaisen resurssin jatkamiseksi.

- Keväällä 2022 haettiin AVI:n rahoitusta NuTu -hankkeelle, joka mahdollistaisi koulunuorisotyöntekijän palkkaamisen elokuulla 2023. Myönteinen rahoituspäätös saatiin loppuvuodesta 2022. Koulunuorisotyöntekijä toimii koulussa ja nuorisotoimessa lasten ja nuorten ohjaajana ja tukena. Koulunuorisotyöntekijä tukee lapsia ja nuoria mielenterveyden ja turvallisen arjen ylläpitämisessä. Hankeresurssi sijoittuu lukuvuodelle 2023–2024. Koulunuorisotyöntekijä on vastannut myös tukioppilastoiminnan koordinoinnista ja toiminut matalan kynnyksen lähiaikuisena välitunneilla ja oppilaiden arjessa.
- Nuorisotyö haki yläkouluikäisille suunnattua Nuorten akatemian MAHIS-tukea (Mahdollisuus itää sinussa). MAHIS-toiminnan tavoitteena on tukea haavoittuvassa ja haastavassa tilanteessa olevia nuoria (oppimisvaikeudet, tunne- ja vuorovaikutustaitojen haasteet, päihteet, mielenterveysongelmat yms.) esim. retkillä ja tutustumiskäynneillä tai leireillä sekä kehittää nuorisotyöntekijöiden osaamista MAHIS-ohjaajana toimimiseen.
- Kiusaamisen ehkäisyn työryhmä teki kiusaamisen ennaltaehkäisyyn liittyen huoltajille kyselyn keväällä 2023. Kyselyn vastausten perusteella aloitettiin pohtimaan sopivia toimintoja kuten SoPu-toiminnan käyttöönottoa kouluissa sekä tunne- ja vuorovaikutustaitojen tuomista osaksi koulujen lukuvuosisuunnitelmia kerran kuukaudessa. Toiminta saatiin jalkautumaan osaksi koulujen arkea syyslukukaudella 2023. Syksyllä työryhmä aloitti moninaisuusviikon suunnittelun tammikuulle 2024.
- Vuonna 2023 Kontiomäen koulu teki yhteisöllisen oppilashuollon kehittämiseksi Paltamon kunnassa sitoutumista ja osallisuutta – positiivisia unelmia! - hankehakemuksen. Hankkeen tavoitteena on edistää yhteisöllisellä opiskeluhuollolla sellaista koulun toimintakulttuuria ja toimia, joilla voidaan edistää kaikkien oppilaiden koulunkäyntiä, oppimista, terveyttä ja hyvinvointia, vuorovaikutusta, osallisuutta sekä ympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. Hanke sai myönteisen rahoituspäätöksen joulukuussa 2023 ja toiminnot sijoittuvat vuodelle 2024.
- Maailman mielenterveyspäivää vietettiin 10.10. Korpitien koululla järjestämällä välituntitoimintaa lapsille ja nuorille yhteistyössä Nuorimieli -toiminnan, Sykettä sydämeen -hankkeen ja hyvinvointiaktivaattorin kanssa.
- Paltamon kunnan perusopetuksessa otettiin käyttöön Hyvän mielen koulu -kokonaisuuden sisällöt 1 x kk. Menetelmän tavoitteena on tukea lasten ja nuorten mielenterveyteen liittyviä taitoja, joihin myös kiusaamisen ennaltaehkäisyyn liittyvät tunne- ja vuorovaikutustaidot kuuluvat.

Etsivä nuorisotyö

Kajaanin kaupungin etsivä nuorisotyö tuottaa Paltamon kunnalle etsivää nuorisotyötä yhteistyösopimuksen mukaisesti. Etsivä nuorisotyö on tarkoitettu 15–28-vuotiaille nuorille. Etsivän nuorisotyön tavoitteena on tarjota tukea, ohjausta ja neuvontaa, esimerkiksi opiskelu- tai työpaikan löytämisessä, palveluihin pääsemisessä, toimeentuloasioissa tai missä tahansa nuoren mieltä askarruttavissa asioissa. Etsivän tuki on täysin luottamuksellista, nuorilähtöistä ja vapaaehtoista.

NÄIN ETSIVÄ NUORISOTYÖ TUKEE NUORTA



Viranomaiset, lähiomaiset ym. voivat tehdä ilmoituksen etsivään nuorisotyöhön tukea tarvitsevista nuoresta. Ilmoituksen nuoresta voi tehdä suoraan etsivälle nuorisotyöntekijälle, sekä myös <https://yhteysetsivaan.fi/> palvelun kautta. Yhteysetsivaan.fi on maksuton valtakunnallinen palvelu, jonka avulla nuoresta voi tehdä ilmoituksen tietoturvasuojalla. Nuori voi myös itse ottaa etsivään nuorisotyöhön yhteyttä soittamalla, viestillä, sähköpostilla tai sosiaalisen median kautta. Kajaanin etsivät nuorisotyöntekijät työskentelevät Kajaanin Ohjaamossa, joka on nuorten palvelupaikka alle 30-vuotiaille nuorille (Pohjolankatu 16). Myös paltamolaiset nuoret voivat tulla Ohjaamoon ilman ajanvarausta.

Etsivä nuorisotyö Paltamossa 2023

- Kajaanin kaupungin etsivän nuorisotyön Paltamon yhdyshenkilönä on syksystä 2022 lähtien toiminut etsivä nuorisotyöntekijä Heini Juntunen. Yhteistyösopimuksen mukaisesti etsivä nuorisotyöntekijä on käynyt Paltamossa tarvittaessa. Vuonna 2023 käyntejä on ollut noin kerran kuussa nuorten tarpeiden mukaisesti.
- Vuonna 2023 etsivään nuorisotyöhön on tullut viisi ilmoitusta paltamolaisista nuorista. Ilmoitukset ovat tulleet kuntakokeilusta työllisyysohjaajalta, toisen asteen oppilaitoksista, nuoren läheisiltä tai nuori on itse ollut suoraan yhteydessä etsivään nuorisotyöntekijään. Ilmoitusten lisäksi etsivä nuorisotyöntekijä on ohjannut nuoria kertaohjauksilla muun muassa mielenterveyspalveluihin.
- Etsivä nuorisotyö on tehnyt yhteistyötä Paltamossa nuorisotyötä tekevien tahojen ja muiden ammattilaisten kanssa sekä osallistunut erilaisiin työryhmiin muun muassa ehkäisevän päihdetyön työryhmään. Tärkeässä roolissa on etsivän nuorisotyön perustehtävän mukaisesti nuorten kohtaaminen yksilöohjauksissa sekä erilaisissa tapahtumissa, joihin etsivä nuorisotyöntekijä on tarpeen mukaan osallistunut jalkautumalla paltamolaisten pariin.
- Vuonna 2023 etsivä nuorisotyöntekijä on ollut kohtaamassa paltmolaisia muun muassa Korpitien koululla, Huvittelu- ja hyvinvointimessuilla sekä kesän alussa järjestetyssä kesätapahtumassa nuorille. Vuonna 2023 etsivän nuorisotyön asiakkuudessa on ollut yhteensä 5 paltmolaisista nuorta ja kohtaamisia avoimissa tilaisuuksissa on ollut 167.

TYÖIKÄISET

- Työllisyystilanteesta on kerrottu kohdassa "Kunnan elinvoima".
- Paltamon kunta sai AVI:lta maaliskuussa 2023 hakemaansa liikunnallisen elämäntavan edistämishankkeen jatkorahoitusta aikuis- ja perheliikuntaan painottuen. Hankkeen tavoitteena on lisätä väestön fyysistä aktiivisuutta koko elämänkulussa, erityisesti vähän liikkuvien keskuudessa. Hankkeella on vastattu kuntalaisten toiveeseen liikuntaneuvonnan osalta sekä huomioitu kunnanhallituksen pyytämä lisäys hyvinvoinnin tavoitteisiin liikunnallisen elämän tavan edistämiseksi.
- Sykettä sydämeen -hankkeessa järjestettiin vuoden 2023 aikana 30 erilaista kurssia/ryhmätoimintaa. Lisäksi hankkeen toisella hankekaudella (1.4. alkaen), aloitettiin yksilöliikuntaneuvonta ja näille henkilöille pidettiin henkilökohtaista ohjausta ja tavattiin useamman kerran. Kurssien käyntikertoja kertyi kaiken kaikkiaan 1224. Toimintaa järjestettiin kirkonkylällä, Kontiomäessä, Melalahdessa sekä Mieslahdessa. Hanke oli mukana järjestämässä erilaisia tapahtumia ja teki sidosryhmäyhteistyötä. Kaikkiin tapahtumiin osallistujamäärä oli yhteensä noin 1491 henkilöä vuoden 2023 aikana. Hankkeen ohjausryhmä kutsuttiin koolle neljä kertaa ja se oli mukana suunnittelemassa ja arvioimassa hankkeessa toteutettavia toimintoja. Hanke sai Kainuun Urheilugaalassa Paltamon vuoden 2023 liikuntatekotunnustuksen.
- Korpikansa seikkailee -kiertue toteutettiin syksyllä 2023, johon osallistui yhteensä 89 henkilöä. Kaikki saivat kirjallisen palautteen kuntomittauksista.
- Myönteistä kehitystä on havaittavissa mm. Paltamon kunnan TEAviisarissa liikunnan osa-alueella, joka on noussut vuoden 2020 luvusta 50 vuoden 2022 lukuun 68.
- Kuntalaisia kuultiin kuntoportaiden sijaintiin liittyen helmikuussa 2023. Sijainniksi kuntalaiset äänestivät Metsätien (ns. vanhan paloaseman rinteeseen). Hankehakemus tehtiin Oulujärvi Leaderille haun avauduttua lokakuussa. Lisäksi haettiin hankehakemusta Paltamon koirapuistolle. Molemmat hakemukset saivat myönteisen puollon Oulujärvi Leaderilta.

Aikuissosiaalityö ja osallisuuden edistäminen ja huono-osaisuuden vähentäminen vuonna 2023:

1.1.2023 alkaen toimimme uudessa organisaatiossa Kainuun hyvinvointialueella. Organisaatiomme muuttui myös sisäisesti siten, että perustettiin sosiaali- ja perhepalvelujen toimialue, jonka sosiaalityö ja sosiaaliohjaus -palvelualueelle sijoittuu aikuisten sosiaalityön palveluyksikkö.

- Aikuisten sosiaalityössä on kehitetty asumisenohjausta, jolla ennaltaehkäistään asunnottomuutta, ja lisätään hyvinvointia. Paltamon aikuisten sosiaalityössä kehitetään edelleen välivuokraustoimintaa. Välivuokra-asiakkaiden raha-asioita tuetaan välitystilipalvelun avulla ja asumisen onnistumista tuetaan asumisen ohjauksella.
- Paltamossa on ollut käytettävissä 50 % sosiaalityöntekijän, 50 % sosiaaliohjaajan ja 35 % kuntouttavan työtoiminnan ohjaajan työpanos, jolla tuetaan aikuisten sosiaalityötä tarvitsevia asiakkaita. Vuonna 2023 sosiaalityöntekijän vakanssilla on työskennellyt sosiaaliohjaaja, koska virkaa ei hakenut sosiaalityöntekijän kelpoisuusehdot täyttäviä henkilöitä. Rekrytointi uusittu 2024, eikä tuolloinkaan saatu kelpoista sosiaalityöntekijää. Sosiaaliohjaaja hoitaa virkaa ainakin 2/2025 asti. Sosiaalityöntekijän työpanosta on tarvittaessa saatu Kajaanista.
- Aikuisten sosiaalityöstä on osallistuttu Paltamon valmiussuunnitteluun. Vuonna 2023 Paltamon 1. evakuointikeskus esiteltiin kuntalaisille. Tilaisuus oli samalla toiminnallinen harjoitus. Sen

perusteella päivitettiin evakuointisuunnitelma, johon sisältyvää evakuointikeskustoimintamallia käytetään normaaliolojen häiriöoloissa ja poikkeusoloissa.

- Aikuisten sosiaalityössä on käytössä sosiaalinen raportointi, jolla nostetaan esille hyviä ja kehitettäviä asioita. Sosiaalisen raportoinnin ilmoituskäytäntö on rakenteellisen sosiaalityön keino tuottaa tietoa ja vaikuttaa rakenteellisten epäkohtien ja syrjäytymistä aiheuttavien tekijöiden poistamiseksi.
- Aikuisten sosiaalityö on jalkautunut erilaisiin tapahtumiin. esim. aikalisäohjaus, kutsuntaikäisten nuorten kutsuntapäiviin osallistuminen. Näitä toimintoja jatketaan edelleen.
- Lisäksi tiivistä yhteistyötä tehdään Kainuun kuntakokeilun kanssa työllisyysasteen nostamiseksi ja työttömyyden vähentämiseksi sekä varaudutaan TE24 muutokseen 1.1.2024.
- Yhteistyötä tehdään myös tarvittaessa tiiviisti eläkeselvittelyissä terveydenhuollon ja kuntoutus- ja eläkeselvittelystä vastaavan kunnan palveluohjaajan kanssa ja aikuisten sosiaalityön eläkeselvittelykoordinaattorin kanssa. (Tämä palvelu on edelleen paltamolaisten käytettävissä.)
- ARAn asunnottomuutta koskevaan valtakunnalliseen kyselyyn pohjautuen Paltamossa ei ollut asunnottomia syksyn 2023 tarkastelupäivänä.

Aikuisten mielenterveyspalvelut ja riippuvuuksien hoito

Vuoden 2023 toiminnassa paltamolaisten mielenterveys- ja päihdepalveluissa hyvinvointisuunnitelmaan nostetut tavoitteet ovat toteutuneet seuraavasti:

- Hoitotakuu on toteutunut. Hoitoon pääsy on ollut nopeaa ja sujuvaa, jonoja ei ole.
- Verkostotyötä toteutettu hyvin laaja-alaisesti asiakkaiden tarpeiden mukaan. Verkostotyö on lisääntynyt ja sitä kehitetään edelleen. Tiivis yhteistyö on tavoitteena jatkossakin mm. työllisyysohjaajien ja sosiaaliohjaajien kanssa. Yhteistyö eri tahojen kanssa ja terveyskeskuksen kanssa toimii hyvin. Tk-lääkäreiden tapaamiset ovat toteutuneet säännöllisesti mielenterveys- ja päihdeyksikössä. Konsultoitavien asioiden hoitaminen on tehostunut sovittujen käytäntöjen kautta (konsultaatio-kirja potilastietojärjestelmässä.)
- Psykiatripalvelut ja päihdelääkäripalvelut ovat toimineet hyvin. Psykiatripalveluille on enemmänkin tarvetta.
- Ryhmätoimintaa on lisätty; uudempina ryhminä määrääkainen Depressio koulu -ryhmä ja avoin Liikunta- ja hyvinvointi -ryhmä sekä avoin korva-akupunktiryhmä ovat toiminnassa.
- Perhetapaamisia on ollut, ja niissä on toimittu työparityöskentelynä sekä yhteistyössä lastensuojelun sosiaalityöntekijän kanssa. Kotikäyntejä on tehty asiakkaan tarpeen mukaan. Työturvallisuuteen on kiinnitetty huomiota myös kotikäyntejä suunniteltaessa. Kuntoutuskodin ryhmätoiminnalla ja asumispalveluilla on tuettu kuntoutujien pärjäämistä ja vastattu lisääntyvään tarpeeseen myös kotona selviytymisen tueksi ja sairaalaosastohoidon tilalle.
- Kuntoutusasiakkaiden ryhmätoiminta on ollut asiakkaiden tarpeita vastaavaa ja sitä kehitetään ja suunnitellaan asiakkaiden tarpeiden mukaan edelleen. Koulutuksia on hyödynnetty asiakkaiden hoidossa ja jatkossakin on tulossa kouluttautumista mm. toipumisorientaatioon liittyen. Mieleterveys- ja päihdeyksikön sekä Kuntoutuskodin yhteistyö toimii hyvin.

IKÄIHMISET

- Kunnan kevätpäivä -tapahtuma toteutettiin vuonna 2023 Vuokatissa. Ilmoittautuneita Paltamosta

oli 7. Tapahtuma on suunnattu ikäihmisille toimintakyvyn, liikunnan ja terveyden edistämiseksi ja se järjestetään vuosittain yhteistyössä Kainuun Liikunta ry:n kanssa.

- Voimaa vanhuuteen -mentorointiohjelman työryhmä kokoontui vuoden aikana 5 kertaa.
- Maaliskuussa 2023 järjestettiin ikäihmisten Pysytään pystyssä -tapahtuma yhteistyössä Paltamon poikkisektorisen Voimaa vanhuuteen -työryhmän, Ikäinstituutin ja KAMK:in liikunnanohjaajaopiskelijoiden kanssa. Osallistujia tapahtumassa oli n. 40 hlö. Lisäksi keväällä pilotoitiin maksutonta VoiTas -pienryhmää, johon osallistui 5 hlöä.
- Voimaa vanhuuteen -mentorointiohjelman tavoitteiden mukaisesti Paltamon Eläkeliitto ry järjesti keväällä ulkoiluystäväkoulutuksen, johon osallistui 8 hlöä. Syksyllä järjestettiin ulkoiluystävätilaisuus yhteistyössä hyvinvointiaktivaattorin kanssa, jonka tuotoksena luotiin viestintämateriaalit ulkoiluystävätoiminnan käynnistämiseksi Paltamossa. Toiminnasta vastaa Eläkeliiton Paltamon yhdistys.
- Kunta tarjosi marraskuussa 2023 ikäihmisille hiekoitussepeleä maksuttomasti haettavaksi omaan astiaan liukastumisten ja kaatumisten ennaltaehkäisemiseksi. Lisäksi hankittiin + 65 -vuotiaille 300 kpl kenkiin laitettavia liukuesteitä, joita ikäihmisillä oli mahdollista hakea kirjastolla ja kirjastoautosta.
- Hyvinvointiaktivaattori vieraili ikäihmisten järjestöjen ja yhdistysten tilaisuuksissa vuonna 2023. Vierailuissa puhuttiin kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista, toimintakyvystä, tasapainosta ja ajankohtaisista aiheista sekä kuultiin toiveita kuntoportaiden sijoitteluun liittyen.

KAIKKI IKÄRYHMÄT

- Toukokuussa haettavana olivat Korpitien monitoimikeskuksen seuraavan lukuvuoden liikuntasalien vakiovuorot. Kaikille hakeneille saatiin vuorot järjestettyä ja varattuja vuoroja oli yhteensä 31 kappaletta.
- Liikuntasalien vakiovuoroilla osallistujia lukuvuoden 2022–2023 aikana oli yht. n. 180 lasta ja 140 yli 18-vuotiasta. (tiedot kerätty toukokuussa 2023 vuorohakemusten yhteydessä)
- Kansalaisopiston kursseja on järjestetty vuonna 2023 Paltamossa yhteensä 165 kpl, joista liikuntakursseja oli 58 kpl. Netto-opiskelijamäärä Paltamon liikuntakursseilla oli 302 henkilöä, joista kotikunnaltaan paltamolaisia oli 244 henkilöä. Määrät ovat nousseet edellisvuoteen verrattuna.
- Kuntosalikäyntejä koko vuonna oli 8964 eli keskimäärin 747/kk ja 25/päivä. Määrät ovat kasvaneet edellisvuodesta.
- Järjestöille ja yhdistyksille jaettiin hakemusten perusteella helmi- ja syyskuussa 2023 yleisavustuksia yht. 2480 €. Hakemuksia tuli 10.
- Kohdeavustuksia jaettiin paltamolaisille kulttuuri- ja liikuntatoimijoille 3000 euroa tapahtumien ja tilaisuuksien järjestämiseen. Hakijoita oli 7.
- Vuoden 2023 aikana Sykettä sydämeen -hankkeessa tehtiin vatsalaite- ja pienvälinehankintoja mm. kuntosalille ja varhaiskasvatukselle, airtrack Kontiomäen koululle ja levähdys/puistonpenkkejä Kontiomäkeen.
- Paltamo osallistui Kainuun hyvinvointialueen mm. "Helposti lähelläsi" Hellä- sekä "Mukana elämässä" itsemurhien ehkäisyn -hankkeisiin, joiden toimintoja pyritään edistämään eri palvelualueilla. Tilaisuuksina järjestettiin mm. Paltamon perhekeskuksen avoimet ovet. Lisäksi paltamolaisilla oli mahdollisuus osallistua lastendosentti Jari Sinkkosen luennoille etäyhteyksin tai livenä Kajaanissa.

- Ehkäisevän päihdetyön tiimoilta tehtiin yhteistyötä YTTY-nostetta nuorille -hankkeen kanssa. Kouluun tutustumisen yhteydessä 6. luokan oppilaat saivat päihdevalistustuokion. Nuorten kesänavaustapahtumassa kesäkuussa hyvinvointiaktivaattorin esittelypisteen teemana oli ehkäisevä päihdetyö. Molemmilla kouluilla vieraili kevään aikana koulupoliisi antamassa laillisuuskasvatusta. Nuorisotyössä on kehitetty osaamista EPT-kaveritukikoulutuksella. Lisäksi ennen lomia (kesä- ja jouluku-) kampanjoitiin kunnan viestinnässä raittiista kesästä ja Anna lapselle raitis jouluku -kampanjan mukaisesti. Aikuisille suunnattua ehkäisevän päihdetyön viestintää tehtiin lähettämällä huoltajille TOP 3 info vapeista ja nikotiinipusseista.
- Hyvän Mielen aamukahvit tarjoitiin ensimmäistä kertaa kuntalaisille marraskuussa, jossa kuntalaisten oli mahdollista jutustella päättäjien kanssa rennosti kahvikupposen äärellä. Kahveihin sisältyi liikunnallinen aamuherättely ja luento tunnetaidoista.

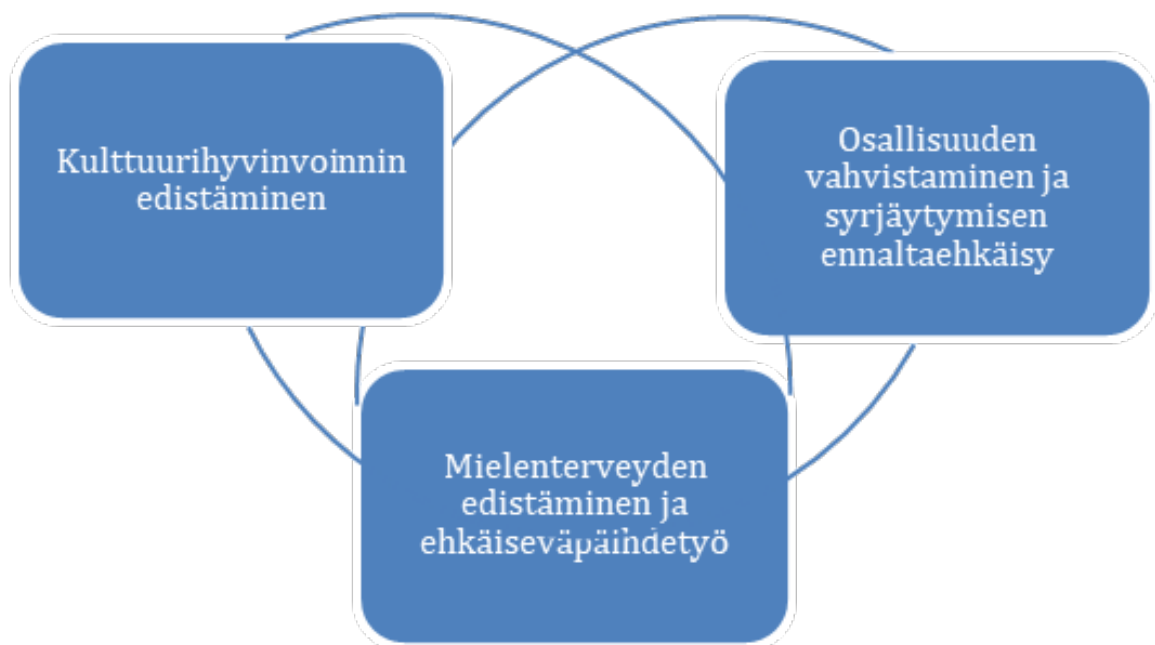
KULTTUURIHYVINVOINTI

- Kulttuurikasvatussuunnitelmaa on toteutettu suunnitellusti.
- Kesän tapahtumakokonaisuutena toteutettiin Norssikarnevaalit 13.5. toritoimintoihin, lasten kesätapahtuma ilmaiskonsertteihin 1.7, kesäasukastapaaminen ja yhteislaulutilaisuus sekä erikoisristeily Metelinniemen Melalahteen Eino Leinon päivän 6.7. ohjelmassa. Vuoden paltamolaiseksi Eino Leinoksi valittiin Anja Itkonen. Kesäkauden päättäjätapahtumana järjestettiin ensimmäistä kertaa Venetsialaiset 26.8. Samana päivänä Paltamossa vietettiin myös valtakunnallista Poliisin päivää kalustoesittelyineen.
- Kunta tuki tuotannollisesti ja markkinoinnillisesti Paltamo Rock- ja Kuhakunkku -tapahtumia.
- Joulun avaus -tapahtuma järjestettiin koko perheelle yhdessä Paltamon yrittäjien kanssa 25.11.
- Kunta oli mukana itsenäisyyspäivän ja kaatuneiden muistopäivän seppeltenlaskussa sekä järjesti ensimmäistä kertaa itsenäisyyspäivän juhlan kunnantalolla 6.12. Kulttuuri- ja liikuntastipendit jaettiin itsenäisyysjuhlassa ansioituneille kulttuuri- ja urheilutoimijoille
- Joulupostia ikäihmisille -kampanja toteutettiin Paltamon ikäihmisille yhteistyössä hoivakotien, Kainuun hyvinvointialueen ja Siskot ja Simot ry:n kanssa.
- Kunta haki ja sai TAIKE:lta prosenttitaiteen avustusta uuden kunnantalonsa taidehankintoihin. Kunta järjesti portfoliohaun taiteilijoille 20.3.-21.4.2023. Portfoliohakuun osallistui 25 taiteilijaa/taiteilijaryhmää. Kunnanhallituksen nimeämä valintatyöryhmä valitsi portfolioiden perusteella taiteilijaksi Jukka Laukkasen. Kunnantalonsa taideteosten julkistustilaisuus pidettiin 19.12.
- Kaikukorttia käytti 17 henkilöä Paltamon kansalaisopiston kursseihin.
- Kunta oli aktiivisesti mukana Kulttuurin toiminnassa, Kajaanin kaupunginteatterin alueteatterin neuvottelukunnassa ja Kulttuuri-Kainuu -hankkeessa.
- Kirjasto on toiminut kulttuurihyvinvoinnin edistämiseksi kohtaamis- ja näyttelytilana eri tilaisuuksille. Kirjallisuuden ja lukemisen edistämiseen, yhteiskuntaan, kulttuuriin ja maailmankatsomukseen liittyviä tilaisuuksia kirjastossa oli yhteensä 18. Lisäksi oli 9 esine- ja taidenäyttelyä, joiden yhteydessä oli myös pienimuotoisia tapahtumia ja avajaisiin liittyviä esittelyitä.
- Kunnan muiden toimijoiden, esimerkiksi kansalaisopiston ja yhdistysten järjestämiä koulutus- ja tiedotustapahtumia oli kirjastossa yhteensä 20. Fyysisiä kirjastokäyntejä oli 7.6/asukas/vuosi. Kaiken kaikkiaan pääkirjasta ja kirjastoautosta lainattiin yhteensä 37 211 fyysistä aineistoyksikköä, mikä tekee 12 lainaa asukasta kohden.

2 Hyvinvointisuunnitelman painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi ja eteneminen

Kunnan tehtävänä on laatia valtuustokausittain laaja hyvinvointikertomus ja -suunnitelma, jonka löydät vuosille 2022–2025 täältä: <http://paltamo10.oncloudos.com/kokous/2022185-8-8578.PDF>

Paltamon laajan hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman mukaan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen painopistealueet 2022–2025 ovat Paltamon strategian ja indikaattoritietojen pohjalta seuraavat:



Seuraavassa on esitetty laajan hyvinvointisuunnitelman 22–25 toimenpiteiden etenemisen tilanne. Asiakirjan ensimmäisessä osiossa esitellyt nostot ovat osa toimenpiteitä. Liikennevalot viestivät tilannetta.

1. Hyvinvointia asukkaat					
Ennakoiva hyvinvointityö ja yhdessä tekeminen eri toimijoiden kesken					
Tavoite Lapset ja nuoret	Toimenpiteet tavoitteiden edistämiseksi	2023	Vastuutahot	Seurantamittarit	
Terveelliset elämäntavat, hyvinvoinnista huolehtiminen, hyvä arki: Tuetaan yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti lasten ja nuorten terveellisiä elämäntapoja, ravitsemusta, liikuntaa ja tervettä painoa, suun terveyttä ja ruutu-aikaa. Terveelliset elämäntavat lisääntyvät. Lapset ja nuoret, ylipainoisten lasten määrä laskee erityisesti 8-9lk oppilaissa.	-Kehitetään peruskoulun ja varhaiskasvatuksen ruokakasvatustoimintaa (Kokoava -hanke) ja ruokaraadin avulla. -Terveellisemmät elämäntavat ja niiden tukeminen varhaiskasvatuksessa Neuvokasperhe -menetelmää hyödyntämällä, menetelmä käytössä myös neuvolassa https://neuvokasperhe.fi/. - Tehdään yhteistyötä lasten liikunnan lisäämiseksi suositusten mukaiseksi vakassa, kouluissa ja vapaa-ajalla. Aktiivinen arki, Harrastamisen Suomen malli, kerhot. -Tuetaan tavoitetta monipuolisilla harrastusmahdollisuuksilla tarjoamalla maksuttomia tiloja järjestöille ja yhdistyksille. -Hyödynnetään tieliikenneturvallisuuden materiaaleja liikuntaan aktivoimiseksi esim. pyöräily- ja luontoliikuntakampanjat.		Rehtorit, opettajat Varhaiskasvatuksen henkilöstö ja johtajat, Kouluterveydenhuolto Koulikuraattori Seurat, järjestöt ja yhdistykset Hyvinvointiaktivaattori Ravituspalvelut Nuorisotyö Kainuun sote Koulutsempari	Kouluterveyskysely: Ylipaino, osuus 8. ja 9. luokan oppilaista, (HYTE-kerroin) - Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, osuus 8. ja 9. luokan oppilaista (HYTE-kerroin) -4. ja 5. luokkalaisista erittäin tai melko tyytyväinen elämäänsä %. - Ei syö koululounasta päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista -hengästytävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan yhden tunnin viikossa harrastavat % 8. ja 9. luokan oppilaista -Kutsunkäikäisten fyysinen kuntoluokit	
Mielen hyvinvoinnin vahvistaminen ja riippuvuuksien ehkäisyminen: Lasten ja nuorten mielenterveyden varhainen tukeminen, kuormittuneisuuden, ahdistuneisuuden ja yksinäisyyden määrä vähenee.	-Terveydenhoito ja kuraattoripalvelut sekä muut oppilashuollon palvelut tarjolla kouluissa, IPC-menetelmä käytössä. -Varhaiskasvatuksen, koulun ja perhekeskuksen yhteistyö on sujuvaa. -Psykologipalvelut käytössä niitä tarvitseville. -Osallistutaan mahdollisuuksien mukaan mielenterveyttä tukeviin hankkeisiin ja mielenterveyden osaamisen kehittäminen mm. Mukana elämässä itsemurhiin ehkäisy -hanke, Hyvän mielen kunta -hanke. -Maksuton varhaiskasvasutus		ks. yllä.	Kouluterveyskysely: -Keskusteluuyhteys -Koulu-uupumus - Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat, osuus vastaavan ikäisestä väestöstä (HYTE-kerroin) Sotkanet: - Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit, nuoriso- ja lastenpsykiatria / 1000/ 0–12- ja 13–17-vuotiasta kohden Kouluterveyskysely: - Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa 8-9lk oppilaat -Tupakkaint 8-9lk oppilailla - Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista/vähintään kerran kk, % - Raittiuis - Sotkanet: 0–17-vuotiaat lapset, joista on tehty lastensuojeluilmoitus, % -osuus	
Alaikaiset ovat päihteyttömiä ja ennaltaehkäistäjän päihdeiden aiheuttamia haittoja ja riippuvuuksia.	- Tehdään ehkäisevää päihdetietoutusta kouluissa ja nuorisotoiminnassa. Lasten ja nuorten ohjaus sekä palveluverkostot tukee toimintoissa. -Paltamon kunta on savuton kunta. -Maksuttomien harrastusten tarjoaminen Harrastamisen Suomen mallin avulla lapsille ja nuorille. - Järjestöt ja yhdistykset järjestävät monipuolisesti vapaa-ajan harrastuksia, mielen hyvinvointi ja ehkäisevä päihdetieto huomioiden.			TEA-viisiari: kulttuuriharrastajien määrä, 4.-5 luokkalaiset, 8.- 9lk ja 1.-2 lukiokursseille	
Osallisuuden vahvistamisen ja syrjäytymisen ennaltaehkäisy					
Kulttuurihyvinvoinnin edistäminen	-Vihreällisyystoiminta -Yhteistyö 4H - ajokortti työelämään koulutus 9lk -Yhteistyön tiivistämien etsivän nuorisotyön kanssa. - Kulttuurikasvatussuunnitelman toteuttaminen perusopetuksessa ja varhaiskasvatuksessa: tuetaan kulttuurin ja taiteen keinoin lasten tunne- ja esiintymistaitojen, oppimista ja itseilmaisuutta -tehdään yhteistyötä Kainuun lasten ja nuorten kulttuurikeskus Kulturan kanssa.		Nuorisovaltuusto, lasten parlamentti, rehtorit, opettajat, varhaiskasvatustarjoajat, kulttuurivastaava, nuorisotyö ja etsivä nuorisotyö		

1. Hyvinvoivat asukkaat Ennakoiva hyvinvointityö ja yhdessä tekeminen eri toimijoiden kesken				
Tavoite Työikäiset, ikäihmiset	Toimenpiteet tavoitteiden edistämiseksi	2023	Vastuutahot	Seurantamittarit
Terveelliset elämäntavat, hyvinvoinnista huolehtiminen, hyvä arki: Tuetaan työikäisten ja ikäihmisten hyvinvointia, toimintakykyä ja terveellisiä elintapoja.	-Voimaa vanhuuteen -ohjelman toteutus Ikäinstituutin ja yhteistyökumppaneiden kanssa. -Parannetaan jalankulun ja pyöräilyn olosuhteita ja ehkäistään kaatumisia. Turvallisuutta edistetään esteettömyydellä ja esim. tieturvallisuuskampanjoinnilla, mm. heijastimien ja liukuesteiden jakamisella. - Sykettä sydämeen -hankkeella tuetaan vähänliikkuvien aikuisten ja työelämästä poissaolevien liikuntaneuvontaa ja omaehtoista liikumista. Tiivistetään yhteistyötä Kainuun soten kanssa. - Ehkäistään kunnan työllisyydenhoidon palveluilla yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa työttömyyden pitkittymistä ja tuetaan pitkään työttömänä olleiden elämänhallintaa ja paluuta työmarkkinoille sekä työttömien terveystarkastuksiin.	● ● ● ● ● ●	Sivistys/liikuntapalvelut Hyvinvointiaktivaattori Kunnan työllisyyspalvelut Kainuun sote Järjestöt ja yhdistykset, Vanhus- ja vammaisneuvosto, Kansalaisopisto Tekniset palvelut Elinvoimapaalvelut Työterveys HYTETU-työryhmä	Sotkanet: - Tuki- ja liikuntaelinvaivojen vuoksi eläköityneet 10 000 asukasta kohden - Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä kohden - Sairauspäivärahaa saaneet 25–64-vuotiaat 1 000 vastaavan ikäistä -Ikääntyneiden tehostetun palveluasumisen 75 vuotta täyttäneet asiakkaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä Sotkanet: - Aikuisten mielenterveyden avohoitokäynnit / 1 000 18 vuotta täyttäneitä kohden - Alkoholin myynti asukasta kohti 100 % alkoholina, litraa
Mielen hyvinvoinnin vahvistaminen ja riippuvuuksien ehkäiseminen Vahvuudet, hyvä arki ja terveelliset elintavat tukevat mielenterveyden vahvistumista.	-Matalankynnyksen palvelut tarjolla kaikille Kainuun soten mielenterveys- ja riippuvuuksien hoidon toimipisteissä. -Ehkäisevän päihdetyön suunnitelman toteutus ja jalkauttaminen yhteistyössä Kainuun soten, seurakunnan ja yhdistysten kanssa. -Mielen hyvinvointia tukevien ympäristöjen vahvistaminen. -Tuetaan perheitä ja vanhemmuutta.	● ● ● ● ●	Kainuun sote Kaikki hallinnonalat Kunnanhallitus ja valtuusto huomioivat päätöksissään. HYTETU-työryhmä	Päihteiden vaikutuksia kuvaavat indikaattorit: -Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset -Poliisin tietoon tulleet rattijuopumustapaukset / 1000 asukasta kohden -Päihdehuollon avopalveluissa asiakkaita 1000 / asukasta kohden
Osallisuuden vahvistamisen ja syrjäytymisen ennaltaehkäisy Edistetään kuntalaisten osallisuuden ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden tunnetta. Osallistuminen, osallisuus ja yhteisöllisyys lisäävät myös mielen hyvinvointia.	-Kunnanhallituksen päätös EVA:sta, vaikutusten ennakoarvioinnin käyttöönotosta päätöksenteossa. -Hyvinvointi-, kulttuuri-, liikuntapaikka- ja kansalaisopiston asiakaskyselyt kuntalaisille -Kainuun soten aikuissosiaalipalveluiden palvelut kuntalaisille ja seurakunnan tapahtumat ja tilaisuudet osallisuuden vahvistamiseksi. -Kuntakokeilun ja pohjoismaisen palvelumallin jalkauttaminen, työllisyyden tukeminen ja palveluohjaus. Vahvistetaan koulutuksen ja työelämän ulkopuolella, riskissä olevien tunnistamista, tukea ja ohjausta. -Kehitetään ikääntyneille suunnattua viestintää ja digitaalisten palveluiden saatavuutta.	● ● ● ● ● ●	Kunnanvaltuusto ja -hallitus Sivistyspalvelut, HYTETU-työryhmä, tekniset palvelut, elinvoimapaalvelut Kainuun sote Paltamon seurakunta	Sotkanet: -Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25–64-vuotiaat, osuus vastaavan ikäisestä väestöstä -Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25–64-vuotiaat, osuus vastaavan ikäisestä väestöstä
Kulttuurihyvinvoinnin edistäminen	-Tarjotaan kulttuuripalveluja yhdenvertaisesti mm. Kaikukortin avulla. - Tuetaan kuntalaisten kulttuurihyvinvointia Kainuun kulttuuriohjelman mukaisesti. -Suunnataan kulttuuri- ja vapaa-ajan tapahtumia eri ikäryhmille yhteistyössä yhdistysten kanssa.	● ● ● ●	Elinvoimapaalvelut Kulttuurivastaava	Kulttuurin TEA-viisari

3. Monipuoliset vapaa-ajan harrastukset

Tavoite	Toimenpiteet tavoitteiden edistämiseksi	2023	Vastuutahot	Seurantamittarit
Osallisuuden vahvistamisen ja syrjäytymisen ennaltaehkäisy, mielen hyvinvoinnin vahvistaminen ja riippuvuuksien ehkäiseminen	-Harrastamisen Suomen mallin hankehakeminen yhteistyössä muiden kuntien kanssa, mielekäs ja maksuton harrastaminen. -Kunnan tilat ovat maksuttomia järjestöille ja yhdistyksille sekä yleishyödyllisille toimijoille. -Nuorisotyö järjestää aktiivisesti toimintaa yhteistyössä yhdistysten ja seurakunnan kanssa.	  	Koulut, hyvinvointiaktivaattori, paikalliset ja alueelliset toimijat, nuorisotyö	Harrastamisen Suomen mallin kysely, harrastavien määrä.
Olemassa olevat harrastuspaikat hyvässä kunnossa	-Pidetään kunnan harrastuspaikoista huolta		Tekniset palvelut, Puhtaanapitopalvelut, Toimijat ja käyttäjät, hyvinvointiaktivaattori	Kyselyt ja palautteet
Liikunnallisen elämäntavan edistäminen	-Luodaan edellytyksiä kuntalaisten liikkumiselle Sykettä sydämeen hanke, kuntoportaat	 		liikuntaharrastusten käyttäjämäärät sekä yleisavustusten saajien määrät
Kansalaisopiston tarjonta monipuolista	-Tarjotaan kuntalaisille monipuolisesti erilaisia kansalaisopiston kursseja.		Sivistyspalvelut, Kansalaisopisto	Kurssien määrä ja palautteet, asiakaskysely
Kulttuurihyvinvoinnin edistäminen	-Toteutetaan suunnitelmallista ja monipuolista kulttuuri- ja tapahtumatuentoa yhdessä eri toimijoiden kanssa.		- varhaiskasvatus, perusopetus, lukio, paikalliset taidekasvattajat	Kulttuurin TEA-viisari
Monipuolinen kulttuuritarjonta	-Tuetaan järjestöjen ja yhdistysten toimintaa tarjoamalla tiloja käyttöön maksuttomasti sekä yleis- ja kohdeavustuksilla.		- Elinvoimapalvelut, kulttuurivastaava, kehitysohjaaja, järjestöt ja yhdistykset	
Yhteistyö järjestöjen ja yhdistysten kanssa	-Monipuoliset järjestöjen ja yhdistysten tarjoamat harrastukset.		-Sivistyspalvelut	
	-Lisätään kirjaston tilojen käyttöä tapahtumissa			
	-Tarjotaan kulttuuripalveluita saavutettavasti			

OSA II HYVINVOINTISUUNNITELMA VUODELLE 2024

Seuraavassa on esitelty pohdintaa ja toimenpide-ehdotuksia indikaattoritietoon ja laajaan hyvinvointisuunnitelmaan peilaten. Tiedolla johtaminen tarkoittaa sitä, että toimintaa kohdennetaan tilastotiedon avulla niille osa-alueille, jotka osoittavat hyvinvoinnin vajeita. Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen työ on pitkäjänteistä työtä sosioekonomisten terveyserojen kaventamiseksi ja huono-osaisuuden vähentämiseksi sekä elinvoimaisen kunnan rakentamiseksi.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen käytännön tasolla puhutaan yksinäisyyden, syrjäytymisen, pienituloisuuden, osallisuuden ja mielenterveyden sekä päihteisiin liittyvistä haasteista, jotka kasautuvat tietyille ryhmille yhteiskunnassa. Näitä asioita tulisi ottaa enenevässä määrin huomioon eri palveluissa sekä hyvinvointia ja terveyttä edistävissä toimenpiteissä huono-osaisuuden vähentämiseksi.

Lisäksi turvallisuus on noussut tämän päivän maailmantilanteessa erityisesti huomioonotettavaksi asiaksi, jota on edistettävä kunnan eri palvelualueilla. Kunnassa ei ole tehty päätöstä lakisääteisestä vaikutusten ennakoarvioinnin käyttöönotosta, joka tulisi olla osa kunnan päätöksentekoa. Vaikutusten ennakoarvioinnilla pyritään arvioimaan erilaisten päätösten vaikutuksia ennalta eri väestöryhmiin, talouteen, ympäristöön jne. ottaen huomioon myös pidemmän aikavälin vaikutukset.

Seuraavana vuonna on hyvä jatkaa edelleen laajan hyvinvointikertomuksen painopistealueita. Alle on tehty joitakin pohdintoja ja toimenpide-ehdotuksia.

TYÖLLISYYS JA ELINVOIMA

Marraskuussa 2023 Paltamon työttömyysprosentti oli 9,6 ja työttömiä oli 121. Edelliseen vuoteen verrattuna työttömien määrä oli vähentynyt kuudella henkilöllä. Pitkäaikaistyöttömien määrä on myös vähentynyt. Vuonna 2023 Paltamon työmarkkinatukimaksut pienenevät 51 526 euroa.

Paltamossa on edelleen työttömiä, jotka eivät ole työkykyisiä eivätkä siten kuuluisi työttömien työnhakijoiden kategoriaan eivätkä työllistymistä edistäviin palveluihin, vaan aivan muihin palveluihin. Tätä tilannetta on kuitenkin saatu jo paljon korjattua työllisyyden edistämisen kuntakokeilun aikana, kun asiakkaita on saatu ohjattua palveluihin aiempaa tehokkaammin. Osa työttömistä on myös tottunut olemaan töissä vain pätikkäin eivätkä välttämättä edes tavoittele jatkuvaa työsuhdetta.

Toimenpide-ehdotukset

1. Kunnan työllisyyspalvelut ohjaavat aktiivisesti työttömiä työttömien terveystarkastuksiin, palveluihin ja valmentavat työttömiä työnhakijoiksi. Alueella tarvittaisiin lisää matalan kynnyksen työtehtäviä ja työpaikkoja kunnan palvelualueilla olevien tehtävien lisäksi. Paltamon kunta osallistuu Kainuun työllisyyden kuntakokeiluun, joka käynnistyi maaliskuussa 2021. Kuntakokeilussa tavataan kaikki asiakkaat henkilökohtaisesti ja ohjataan asiakaslähtöisesti palvelutarpeen mukaisesti työllistymistä edistäviin- tai muihin palveluihin. Vuoden 2025 alusta palvelut siirtyvät kokonaan kuntien tehtäväksi.

ELINTAVAT JA KULTTUURIHYVINVOINTI

Väestön ikäjakauman mukaan Paltamon huoltosuhde on korkea, jolloin ikäihmisten hyvinvoinnin edistäminen ja kotona asumisen edellytyksien edistäminen on tärkeää. Lasten ja nuorten fyysinen

toimintakyky aiheuttaa huolta niin valtakunnallisesti kuin paikallisestikin.

Toimenpide-ehdotukset

1. Sykettä Sydämeen -hankkeessa on tehty toimia aikuisten ja perheiden fyysisen kunnon ja liikunnallisen elämäntavan edistämiseksi vuonna 2023. Hanke on järjestänyt toimintaa perheille ja kursseille ovat hakeutuneet myös ikäihmiset. Liikunnan TeaViisari osoittaa, että muutos on ollut myönteinen. Hanke jatkui vuoden 2024 helmikuun loppuun. Tulevaisuudessa liikuntaneuvonta on sekä kuntien että hyvinvointialueiden yhteinen tehtävä. Kunnassa tulee olla tarjolla matalan kynnyksen elintapaohjausta ja liikuntaneuvontakursseja, jotka palvelevat vähänliikkuvia. Vuoden 2023 lopussa vapaa-ajanpalvelut haki rahoitusta elintapavalmennukseen keskittyvälle hankkeelle (Elinvoimaa elintavoilla -hanke), jonka tavoitteena on luoda elintapavalmennuksen mallia eri kohderyhmille Paltamossa. Hankeelle on tavoitteena hakea jatkoa, niin että hankkeen kokonaiskesto olisi kolme vuotta, ja toimintoja pystyttäisiin kohdentamaan eri kohderyhmille. Liikuntaneuvonta/elintapavalmennus tulisi tulevaisuudessa integroida osaksi kansalaisopiston toimintaa sekä pohtia liikuntaneuvonnan ohjausresurssin ottamista osaksi kunnan liikunta- ja vapaa-ajan palveluita.
2. Ylipainon lisääntyminen vuoden 2021 kouluterveyskyselyn mukaan oli Paltamossa huomattavaa, mutta se on laskenut myönteisesti vuoden 2023 kouluterveyskyselyn tuloksissa 8. ja 9. luokan oppilailla. Vastaavasti taas ylipainon (ml. lihavuus) yleisyys (%) 2–6-vuotiailla on noussut ollen 21,4 % vuonna 2021 ja 28,4 % vuonna 2022. Perusopetuksen MOVE! -mittausten 8. lk ja 5. lk tulokset osoittavat, että liikkumattomuus lisääntyy myös paltamolaisen lasten ja nuorten keskuudessa. Yhä useampi yläkoululainen jättää koululounaan välistä. Kainuun hyvinvointialueen nuorisovaltuusto on tehnyt aloitteen lasten ja nuorten fyysisen toimintakyvyn parantamiseksi, minkä osalta käynnistetään liikunnan nykytilan arviointi Paltamon varhaiskasvatuksessa ja kouluilla sekä mietitään mahdollisia toimenpiteitä lasten ja nuorten fyysisen toimintakyvyn edistämiseksi.
3. Ikäihmisten Voimaa Vanhuuteen -mentorointiohjelma on edennyt ja sen tiimoilta on järjestetty koulutuksia ja tapahtumia ikäihmisille. Toimintaa on kohdennettu myös VOITAS - pienryhmäkurssien avulla toimintakyvyltään heikentyneille ikäihmisille. Mentorointiohjelma jatkuu vuodelle 2024 ja yhteistyötä tehdään tapahtumien ja järjestöyhteistyön avulla. Vuonna 2024 toteutettiin liukuesteiden ja hiekoitussepin jakoa turvallisen ulkona liikkumisen tukemiseksi ja kaatumisten ennaltaehkäisemiseksi. Elinvoimaa elintavoilla -hankkeen painopisteenä vuonna 2024 ovat myös ikäihmiset.
4. Kultuurihyvinvointia edistetään Kultturan hankeyhteistyöllä, jossa laajennetaan kulttuurikasvatussuunnitelman mukaisia toimenpiteitä myös muille kohderyhmille.

MIELENTERVEYDEN EDISTÄMINEN JA EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ

Indikaattoritiedot osoittavat, että mielenterveyden haasteet varhaislapsuudessa, nuoruudessa ja aikuisuudessa ovat Paltamossa verrattain korkeat. Tilastot osoittavat hoidon saaneiden määrää, jäävuoren huippua, jotka tarvitsevat erikoissairaanhoidon. Tilastot kertovat myös ikäpolvelta toiselle siirtyvästä haasteesta ja ennaltaehkäisevän työn tärkeydestä sekä kohdennetusta ja akuutista tarpeesta vaikuttaa mielenterveyden haasteisiin ennaltaehkäisevästi.

Toimia mielenterveyden ennaltaehkäisyyn tulee kohdentaa vielä lisää. Esimerkiksi kehittämishankkeen muodossa. Kiusaamisella voi olla myös yhtymäpintoja lasten ja nuorten mielenterveyteen. 4. ja 5. luokan oppilaiden kokemus koulukiusaamisesta on Paltamossa verrattain korkea ja kasvanut vuoden 2023 kouluterveyskyselyn tuloksissa. Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelman toimintoja jalkautetaan arkeen ja kouluilla on otettu käyttöön SoPu-malli (Sovitaan Puhumalla).

Toimenpide-ehdotukset

1. Ennaltaehkäisevä mielenterveystyö tulisi integroida vahvasti osaksi niin varhaiskasvatuksen, koulujen kuin Paltamossa olevien yritysten ja kuntaorganisaation omaa arkea ja johtamista. Paltamon kunta on yksi suurimmista työikäisten työnantajista Paltamossa ja työelämän laatua tulisi kehittää esimerkiksi QWL -mittauksen avulla.
2. Mieli ry:n Hyvän mielen koulu ja varhaiskasvatus -materiaaleja ja menetelmiä pyritään jalkauttamaan arkeen ja osaksi vuosisuunnitelmia.
3. Alakoululla on tunnistettu tarve miekkarille (psykiatrinen sairaanhoitaja) tms, joka tukisi lapsia jo varhaisessa vaiheessa mielenhyvinvoinnin saralla – nyt miekkarin resurssi kohdentuu yläkouluun. Lukuvuodelle 2023–2024 koululla työskentelee koulunuorisotyöntekijä, jonka resurssiin toivotaan jatkoa. Perheiden tukeminen ja turvallisten aikuisten sekä ammattiresurssien turvaaminen lasten ja nuorten arkeen on tärkeää – toiminnan jatkamiseksi tarvitaan taloudellista resurssia.
4. Paltamon kunta osallistuu Kestävän kasvun Kainuu II -hankkeen nuorten mielenterveyden edistämisen toimiin, joissa luodaan mallia mielenterveystarkastukselle ja matalan kynnyksen mielenterveyden edistämisen toiminnalle.
5. Vuonna 2023 KAMK yhdessä Kainuun kuntien kanssa haki hanketta Kainuun yhteiselle mielenterveyden ohjelmalle. Hanke alkoi syksyllä 2023. Paltamon kunta osallistuu hankkeeseen ja ohjelman laadintaan vuonna 2024.
6. Poliisin resurssia laillisuuskasvatuksen suhteen hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan 5.–9. luokan oppilaille moninaisuusviikolla. Ankkuritiimin perustamista Paltamoon kartoitetaan. Moninaisuuden ja yhdenvertaisuuden teemoja huomioidaan varhaiskasvatuksessa ja kouluissa lukuvuodella 2024. Sivistyspalveluiden henkilöstön osaamista kehitetään yhdenvertaisuuskoulutuksilla yhteistyössä yhdenvertainen Oulu 2026 -hankkeen kanssa.
7. Oppilashuollon henkilöstö on tehnyt ja tekee edelleen työtä koululaisten hyvinvoinnin edistämiseksi.
8. Varhaiskasvatuksessa on käytössä LOKSU (loukkaavan käytöksen ehkäisyn suunnitelma). LOKSU on laadittu varhaiskasvatuksen yhteiseksi toimintamalliksi loukkaavan käyttäytymisen ehkäisemiseen ja siihen puuttumiseen.
9. Hyvinvointialueen mielenterveyspalveluiden ja riippuvuuksien hoidon 2024 tavoitteita:
 - Tavoitteena että asiakkaat saavat edelleen nopealla hoitopääsillä tarpeenmukaista

hoitoa.

- Verkostotyön kehittäminen edelleen, tiivis yhteistyö mm. terveyskeskuksen, sairaalaosastojen, työllisyysohjaajien ja sosiaaliohjaajien kanssa. IPS-hankkeen hyödyntäminen asiakkaiden kuntoutussuunnitelmissa. Asiakkaat saavat psykiatri- ja päihdelääkäripalveluita tarpeenmukaisesti.
- Monipuolisen palvelutarjonnan hyödyntäminen, ryhmätoiminnot suunnitellaan vastaanottotyön sekä kuntoutuskodin puolella asiakkaiden tarpeita vastaavasti. Työntekijät osallistuvat koulutuksiin ja palvelualueen yhteisiin suunnittelupäiviin. Toipumisorientaatiokoulutuksiin osallistutaan ja tuodaan toipumisorientaatiota käytäntöön kuntoutusasiakkaiden hoidossa.

Ehkäisevä päihdetyö ja mielenterveys ovat kiinteässä yhteydessä toisiinsa. Päihde- ja mielenterveyshaasteet kulkevat usein käsi kädessä. Paltamossa alkoholin kulutus on suhteellisen korkealla muihin vertailukuntiin, joskin se on hieman laskenut aiemmista vuosista. Päihdehuollon avopalveluiden käyttö on myös hieman laskenut. Ehkäisevän päihdetyön teemoja nostetaan esiin viestinnässä. Huolta herättävät 8.–9. luokan tupakoinnin ja nikotiinituotteiden käyttö.

Varhaiskasvatuksen tilanne on hyvä. Paltamossa lapset pääsevät hyvin varhaiskasvatuksen piiriin ja se on edelleen maksutonta. Vuonna 2023 ryhmät ovat olleet ajoittain kirkonkylän osalta täynnä, Kontiomäellä on ollut vapaita paikkoja. Työntekijäresurssien saatavuudessa on ollut haasteita.

Varhaiskasvatukseen luodut toimenpiteet hyvinvointia edistävien hankkeiden ja pihainvestointien osalta ovat osaltaan vaikuttaneet myönteisesti lasten hyvinvointiin.

3 Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja -suunnitelmat

Valtakunnalliset ohjelmat

Vahva ja välittävä Suomi Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma (20.6.2023 alkaen)
<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/165042>

Suomi Liikkeelle ohjelma: <https://okm.fi/suomi-liikkeelle>

Liikkuva varhaiskasvatus ohjelma: <https://www.liikkuvavarhaiskasvatus.fi/fi>

Liikkuva koulu – valtakunnallinen liikkuvakouluohjelma: <https://www.liikkuvakoulu.fi/>

Ikiliikkujat – ohjelma <https://www.ikainstituutti.fi/ikiliikkuja/>

Liikkuva aikuinen: <https://liikkuva aikuinen.fi/etukeno-verkkotapahtumat/>

[Ohjeistus liikuntaneuvonnan koordinointiin sote-uudistuksen toimeenpanossa - Liikuntaneuvonta](#)

Kansallinen luonnon virkistyskäytön strategia 2030: Toimintaohjelma 2023-2025:
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-969-2>

Opetushallitus: Kiusaamisen vastainen työ | Opetushallitus (oph.fi) Kiusaamiseen puuttuminen on lakiin kirjoitettu velvoite, varhaiskasvatuslaki, perusopetuslaki. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/kiusaamisen-vastainen-tyo>

Opetushallitus: Kiusaamisen vastainen työ kouluissa tai oppilaitoksissa: Kiusaamisen vastainen työ kouluissa ja oppilaitoksissa (oph.fi) <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/kiusaamisen-vastainen-tyo-kouluissa-ja-oppilaitoksissa>

Väkivallaton lapsuus Toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020–2025 <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161899>

Päihde- ja riippuvuusstrategia. Yhteiset suuntaviivat vuoteen 2030. Sosiaali- ja terveysministeriö 2021. saatavissa: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163002>

Ehkäisevä päihdetyö THL 2022. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/144684/URN_ISBN_978-952-343-825-5.pdf

Sosiaali ja terveysministeriö lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäiseminen: <https://stm.fi/lahisuhde-ja-perhevakivalta>

Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma. Alkoholi-, huume- ja rahapelihaittojen sekä tupakoinnin vähentäminen. Sosiaali- ja terveysministeriö 2015. saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3746-8>

Ehyt ry. EHYT on asiantuntijajärjestö, tukija ja vaikuttaja, joka tekee tutkittuun tietoon perustuvaa päihdepolitiikkaa ja päihdeyhteistyötä alueen toimijoiden kanssa. <http://www.ehyt.fi/>

Pakka-toimintamalli : Yhteistyöllä tehoa paikalliseen alkoholi-, tupakka- ja rahapelihaittojen ehkäisyyn. THL (terveyden ja hyvinvoinnin laitos) 2015. [viitattu 12.4.2021] saatavissa: Pakka-toimintamalli : Yhteistyöllä tehoa paikalliseen alkoholi-, tupakka- ja rahapelihaittojen ehkäisyyn (julkari.fi) <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201402201556>

Neuvokasperhe -menetelmä: <https://neuvokasperhe.fi/> ja Kokoava: Kokonaisvaltaista ruokakasvatusta varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen

Terve Kunta -verkosto: <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/kansallinen-tuki-ja-verkostot/terve-kunta-verkosto>

Turvallisuutta kaikkialla - paikallisen ja alueellisen turvallisuussuunnittelun kansalliset linjaukset <https://sisainturvallisuus.fi/turvallisuussuunnittelu>

Kainuun alueen ohjelmat

Alueellinen hyvinvointikertomus 2022 ja -suunnitelma 2023–2025:

<https://hyvinvointialue.kainuu.fi/sites/sote.kainuu.fi/files/documents/library/2024-01/Alueellinen%20hyvinvointikertomus%202022%20ja%20suunnitelma%202023-2025.pdf>

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2022–2025: [https://kainuunhyvinvointialue.cloudnc.fi/fi-FI/Toimielimet/Aluehallitus/Kokous_14112022/Arvokas_ja_onnellinen_lapsuus_Kainuussa_\(2115\).pdf](https://kainuunhyvinvointialue.cloudnc.fi/fi-FI/Toimielimet/Aluehallitus/Kokous_14112022/Arvokas_ja_onnellinen_lapsuus_Kainuussa_(2115).pdf)

file:///C:/Users/Harkjen2/Downloads/Kainuun_lasten_ja_nuorten_hyvinvointisuunnitelma_2022_2025%20(3).pdf

Opastava suunnannäyttäjä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen eli HYTE-työhön:

file:///C:/Users/Harkjen2/Downloads/hyte-opas-final-7.7.2022-%20(1).pdf

Politiikkasuositus (UEF 2022) Ikäihmisten hyvinvoinnin edistämisessä on kiinnitettävä huomiota kotona

asumisen tukemiseen sekä digitaalisten palvelujen ja osallistavan toiminnan saatavuuteen ja saavutettavuuteen: https://innokyla.fi/sites/default/files/2022-08/UEF_Kainuu_politiikkasuositus_saavutettava.pdf

3. Kainuun kulttuuriohjelma 2022-2025:

https://kainuunliitto.fi/assets/uploads/2022/05/KainuunKulttuuriohjelma_web_Final_Kainuunliitto_25.4.2022.pdf

Paltamon kunnan omat ohjelmat

Paltamon kunnan hyvinvointikertomus ja -suunnitelma 2022-2025:

<http://paltamo10.oncloudos.com/kokous/2022185-8-8578.PDF>

Kuntastrategia Paltamo – ketteräliikkeinen edelläkävijä

<https://www.paltamo.fi/media/yrityspalvelut/paltamon-kuntastrategia-2022-2030.pdf>

Varhaiskasvatussuunnitelma: <https://www.paltamo.fi/media/varhaiskasvatuksen-asiakirjat-ja-kuvat/varhaiskasvatussuunnitelman-perusteet-2022.pdf>

Kulttuurikasvatussuunnitelma: https://www.paltamo.fi/media/kulttuuri-ja-tapahtumatuotanto/paltamon-kunnan-kulttuurikasvatussuunnitelma-2021-kunnanhallitus_08112021.pdf

Kiusaamisen vastainen suunnitelma: <https://www.paltamo.fi/media/korpitien-koulu/kiusaamisen-vastainen-suunnitelma-paltamon-kunnan-kouluissa-ja-oppilaitoksissa.pdf>

Elinvoimaa elintavoilla -hanke 2024

4 Suunnitelman hyväksyminen toimielimissä

Kunnanhallitus 20.5.2024 § 90

Kunnanvaltuusto 6.6.2024 § 12